

Posíláme vám všem blízkým, ač vzdáleným vřelé pozdravy po delší době.

Dlouhou prodlevu způsobil začátek nového školního roku, který nás zaměstnal víc, než jsme očekávaly. Proto také můžete očekávat větší množství informací najednou, protože je vhodné rozdělení celkového celku do tematických celků:

1. ŠKOLA

Ku našemu velkému podivu se příliš nezměnilo složení tříd, tedy velké procento žáků prošlo do dalších ročníků. Jak to, ví Bůh a sestra Lidia... Já jsem letos vyfásla na hodiny umění a kultury ke svým sedmákům a šestákům ještě pátáky. Saša učí opět šestáky, tentokrát kromě přírodních věd ještě technologii, což dohromady tvoří jeden předmět „přírodní vědy a technologie“. Prvním bojovým úkolem bylo zpracovat si plán hodin alespoň na první čtvrtletí. Vodítkem k tomu měl být sylabus, který Saša obdržela asi po dvou týdnech. Já vůbec, na Art and culture sylabus není, jen obšírné a obecné kurikulum, jehož obsahem je v podstatě, co mají žáci na konci daného ročníku znát a umět... no tak jsem se zasmála... (Mimochodem umění i tělák zavedla až sestra Lidia.) K tomu máme k dispozici asi 20 různých učebnic, z nichž několik se opravdu zabývá požadavky kurikula či v Saši případě témat daných v sylabu. Tak paráda. Všechny skvělé plány a nápady sněné o prázdninách se pomalu ale jistě rozplynuly během dní a někdy i nocí strávených prodíráním se kurikuly, sylaby a učebnicemi. A vždycky když si říkáte, „tenhle víkend konečně dodělám tohle nebo si dokonce konečně oddychnu a začnu dělat na tom a tom...“ tak se dozvíte o nečekané akci, takže zas nic. A tak první čtvrtletí je skoro za námi – zbývají 2 týdny zkouškového a týden opravování a rodičáků. Předminulé úterý byl termín odevzdání hotových testů za tohle čtvrtletí. S hrůzou jsme zjistily, co všechno bychom ještě měly naše svěřence naučit a jak moc je to nereálné.

Čímž se dostávám k oblíbenému tématu **disciplinárních problémů**. „Tentokrát žádný kamarádíčkování. Tvrdě na ně musíme. Rákosku nám nepovolí, musíme se tvářit vážně, přísně a neústupně. A stanovíme si hned na začátku pravidla, který se budou dodržovat a basta. Bez výjimek.“ Jenže zároveň jsme pořád v katolické škole vedené v duchu salesiánské pedagogiky, jejímž mottem jsou krásné citáty sv. Jana Bosca, jakože „Vzdělání je záležitostí srdce“ a „Stačí, že jste mladí, abych vás miloval“ a kde preventivní systém dona Bosca káže bojovat laskavostí, trpělivostí, samotnou přítomností, důvěrou. Aha. Po pár týdnech zpět v realitě – „Stačí, že vás vidím, abyste mě štváli“... Na začátku každé hodiny kázání apelující na svědomí a morální zásady. Dosud bezvýsledné. Na konci každé hodiny rámusící třída a vysátá dobrovolnice. Probráno 10% z plánu. Co s tím? - Poslat rušiče ven ze třídy. Za prvé je jich moc, za druhé trvá několik minut, než dotyčným vysvětlíte, že to myslíte vážně, než stokrát řeknou, že je jim to líto a že se omlouvají a že už to dělat nebudou a než se přestane zbytek třídy smát a hučet. Přičemž kýžený rozdíl není příliš znatelný. Pohrozit návštěvou místoředitele pana Gatawy s cílem seznámit žákovy rodiče s jeho chováním. To zabere. Asi tak na minutu. Dovést dotyčného k panu Gatawovi, který ho pokárá a žádá omluvu. V omlouvání jsou naši haranti přeborníci. A jsme zase na začátku kolotoče. Sašu už 6.A tak unavila a znechutila, že – nevím, jak to – má relativní klid a v 6.B, kterou má ráda, je to v pohodě. Mě ale na „výtvarku“ chodí třídy do „Art-room“ – speciální třídy vyčleněné hodinám umění. Nabyla jsem přesvědčení, že to je pro ně dostatečný podnět k porušování všech pravidel. Občas se mi podaří nastolit klid na pár minut přednáškou o zodpovědnosti a morálce spojenou s pohružkami. Zatím jsem ale nepřišla na žádný figl, jenž by mi pomohl uchvátit pozornost žáků alespoň na chvíli. Takže výsledkem mého veškerého snažení je úspěšné vyrobení jednoho větrníku s barevným spektrem duhy sotva polovinou šestáků, které ještě pořád motivuje dobrá známka. Během čtyřech celých hodin. Někteří pátáci vyrobili papírovou krabičku s geometrickým vzorem. Hrstka sedmáků navrhla šaty se vzorem dle zásad dyzajnu. To jsou hodiny proběhlé, nemluvě o těch neproběhlých. Rovněž Saša by mohla vyprávět o ztracených hodinách technologie i věd díky pátečním testům, mším a nácvikům na ně, srovnávacím testům, ale i trestům v podobě sbírání odpadků po celé škole. Ale sestra Christina, která má podobné zážitky, na to vyžrála: domluvila se s třídní učitelkou a bere si na hodiny náboženství jenom třeba 10 dětí, který to zajímá. Saša se nechala inspirovat. Musím to příští čtvrtletí taky zavést, prej to funguje. Tak doufám, že to do té doby sestra Lidia nezatrhne ☺

Když jsme u toho chování, nemůžu se nerozdělit o perličku. Jeden ze žáků s většími problémy s disciplínou došel tak daleko, že z vidiny zahanbení následkem svého chování se rozhodl spáchat sebevraždu. Probodnout se tužkou ani nůžkami se nedařilo, tak mu jeden „kamarád“ poradil a i ochotně pomohl spláchnout si hlavu do záchodu. Hoch má takovou hrůzu z vlastního otce, že tento když přijel do školy, trvalo čtětě učitelů pár hodin, než ho v areálu školy našli. Třídní učitelka to považuje za dobrý herecký výkon s cílem upoutat pozornost. Od toho dne jsme o něm neslyšely, byl okamžitě přesunut do jiné školy. A zbytek třídy? Měli z toho srandu. Když jsme u sebevražd, minulý týden se doma oběsila matka dvou dětí ze školy. Údajně měla deprese. Dětem to zatím ještě „nedošlo“. Je to smutný.

Jinak poměry v učitelském sboru a vedení prozměnu při starém. Meetingy jsou ve znamení stížností, otevřených výměn názorů, vzájemného osočování apod. Často bych nejradši utekla, když vidím, jak se chovají učitelé, jež mají být žákům příkladem. Baví se, když mají poslouchat, protože vzájemné sdělení dojmů a poznámek nepočká. Mluví v rodné řeči, když ví, že půlka lidí nerozumí. Rvou se o slovo, o posty a hlavní jsou vlastní nároky bez ohledu na nároky jiných... Hlavně vyšší platy! A ten má víc než já a to není fér! A ten dostal tuhle zodpovědnost a co já?! Pak se divte, že ty děti se chovají, jak se chovají. Hlavní problém je tady znatelně vyšší úroveň vzdělání učitelů ze Zimbabwe oproti některým místním, jejichž maximum je v podstatě střední škola bez jakékoli kvalifikace. Ti pak osočují sestru Lidii z nadřzování a Zimbabwani se cítí vyčleněně, čímž se zvyšuje separace této skupiny. No a tak dále. Stále a stále.

Ještě v souvislosti se školou chci za komunitu i za Matima znovu **poděkovat všem sponzorům**, kteří mi měsíčně posílají na účet částku určenou na podporu bohubilé činnosti této misie. Matimovi ze 7.A předloni zemřela maminka, zhruba rok po smrti otce. Teta s vlastními dětmi bez manžela i prarodiče, ač bohatí, se rozhodli dát Matima na poslední rok základky do státní školy, než-li za něj zaplatit školné. Jenom díky vám Matimu dokončí základní vzdělání mezi kamarády v katolické salesiánské škole. Mimochodem Matimu se v poslední době změnil, a to k lepšímu – teta ho chválí a já musím dodat, že zatím má nejlepší výsledky ze třídy v „Art and culture“. Dál díky vám nabude smyslu moje výuka hry na kytaru a mládež pak bude moci obohatit mešní zpěvy hrou na kytaru, kterou se chystám koupit do farnosti. Jo, a kdyby vás to zajímalo, tak fotky většiny z vás, které mi teta poslala, visí ve škole na nástěnce vedle seznamu dalších sponzorů ☺ A ještě abych nezapomněla – díky Saši tetě za podporu „našich“ psů a koťat ☺DÍKY DÍKY DÍKY!

2. MLÁDEŽ

Co všechno se za tu dlouhou dobu událo... bylo toho víc, ale v podstatě žádný změny. Bohužel si zvykáme na „african time“, tedy že „Určitě přijdu ve 2“ znamená „Možná dorazím tak ve 3, jestli se mi bude chtít.“ Osobní nasazení členů rovněž při starém, takže téměř na nule. Musí se ještě hoooodně učit.

Pro začátek letošního roku je tu pro naši mládež velký úkol: sehnat část peněz na „mládežnické auto“, které by mělo vzájemně trochu přiblížit a usnadnit pohyb mezi skupinami mládeže z různých přilehlých vesnic. Je to celkem 4500 Randů na každou z deseti skupin mládežníků (či farností). Jestli se už na něčem shodli, tak ještě nic neudělali. Třeba Talent přišel s nápadem nakoupit levný bílý trička, nechat je potisknout a prodávat. Potisk tu vyjde dost draho, ale já dostala od tetiček balíček s barvama na batikování, tak že bychom trička nabatikovali? Bylo by to něco nového a ještě by se mohla mládež něco naučit. Sašu zase napadlo mytí aut, což tady může dělat v podstatě každá, kdo si najde místo a vodu. Reakcí byly zrudlé obličejky. Snažily jsme se prostě vymyslet nějaký jiný způsob fundraisingu než jen tahat peníze z rodičů mládeže. To se asi neujme – museli by přemejšlet a snažit se. Tak to ne. A vlastní návrhy? Aha.

Narozeniny sestry Stelly, milované a respektované organizátorky mládeže, bez které ani ránu: myslíte, že pro ní něco připravili? Haha. Letošní šéf malamulelské mládeže Tanaka (15), asi jediná opravdu zodpovědná osoba, vymyslel, že se to oslaví na výletě mládeže do Nandone... respektive to jsme vymyslely my. Tanaka vymyslel, že poněvadž se o to zbytek mládeže zjevně vůbec nezajímal a tak nic neví, bude to překvapení i pro mládež: já se Sašou všechno nakoupíme, přichystáme a následně budeme marně doufat, že z nich investované peníze dostaneme zpátky. To se naštěstí nakonec neuskutečnilo, sestra Lidia to nedovolila. My jsme si oddychly. Výlet byl celkem fajn, ale zase: všechno nám připravte, doneste pod nos, my pak milostivě využijem vašich služeb, případně je i zkritizujem... Jinak je máme opravdu rády ☺

Pak přijela na víkend mezinárodní parta „Doktorů pro život“ (prevence šíření pohlavně přenosných chorob), mezi nimi doktor a zdravotní sestra z Joburgu, co byli součástí programu Love matters, kde s nimi sestra Stella tuhle návštěvu domluvila. V pátek dopoledne měli program ve škole pro šestáky a sedmáky, prý je mile překvapili. Večer od 5 pro mládež. Protože v 5 tam bylo asi 5 lidí, program začal v 8. Nakonec se sešlo zhruba 50 mladých lidí, většina jich tam usínala, protože už bylo pozdě. Sobotní program pro rodiče začal místo v 9 v 11, sešlo se 6 rodičů a já. No comment.

Ale taky něco pozitivního – radost mi dělá můj žák na kytaru Amukelani. Je dost nadšen, takže se učí celkem rychle, i vymešlí svoje písničky ještě s dalším klukem z vesnice Tinyikem, co hraje obstojně na kytaru. Když jim jí na pár dní půjčím, většinou z toho je aspoň jedna nová píseň. Jednou jsme s Amu potkali pána, co si v Malamulele zařídil nahrávací studio a už máme nahranou první písničku. Pán Lenn je hodně šilenej do muziky (mimochodem zakládá dokonce hudební školu), takže je samozřejmě členem naší „skupiny“ (Amu, Tinyiko, já, Lenn a bubeník Chieri, s nímž jsme se zatím jenom pozdravila, zřejmě přibudou holky Masana a Clementine, která umí rapovat). Písničky jsou podobné svému autoru, čerstvému katolickému konvertitovi se sklony k fanatismu a konání zázraků. Ale kdoví, třeba má opravdu nějaké zvláštní schopnosti (řeč je o Amu). Je to jeden z mládežníků, taky jeden z katechumenů, které připravuje na křest sestra Stella. Je z vesnice Xitlelani, kde je i naše škola a je mu 18. Má za sebou hodně divokou pubertu. Teď se teda připravuje na křest, má hodně dobře nastudovanou Bibli, káže, kde může, i pro celou svojí školu. Děti z vesnice se u něj schází a on jim vypráví příběhy z Bible a hraje si s nima. Prý ho hodně oslovil život Jana Bosca. Chodí asi tak 1x týdně do nemocnice kázat a modlit se za nemocný. Jednou jsem byla s ním a byl to celkem zážitek. Nevím, v jakém oddělení jsme to byli, každopádně bylo ženské. Některý pani vypadaly jak oběti holocaustu, vyhublý, zesláblý, byla tam i jedna holka, která vůbec nereagovala, ale vypadalo to, že vnímá – to musí bejt strašný. Byla u ní zřejmě matka nebo teta, mluvila na ní, plácala jí po tvářích, bez odezvy. Myslim, že měly AIDS, nakažených lidí je tu fakt hodně. Když jsme odcházeli, Amu říkal, že ví, že ty lidi, za který se modlil, jsou uzdravený. Kéž by.

Když tu byli Doktoři pro život, mládežníci pak přespávali v kostele, byla tam s nima sestra Stella, tak jí aspoň zazpívali Happy birthday a připravili modlitbu, prý dlouhou a moc pěknou a Amu kázal, sestra říkala, že dost dobře. Tak tenhle případ je tady můj nejlepší kamarád. Modlí se samozřejmě i za mě a ví, že seženu dobrou práci. Tak už se těším ☺

3. ŽIVOT KOMUNITY

Zjistily jsme jednu věc: salesiánka je jen jiný slovo pro workoholičku. S výjimkou; sestry Stelly. Nejhuř je na tom sestra Lidia. Jí a Christinu nezahlídnete jinak než pracovně, buď dělají něco do školy nebo makaj v kuchyni nebo na zahradě nebo mají různý meetingy a tak. Pro mě je to trochu stresující, mam blbej pocit z toho, že toho nedělám tolik...

ne že bych se nudila, ale poslední dobou jsem pořád ospalá a unavená. Prostě salesiánku by ze mě nikdo neudělal ☺ Sestry vstávají v 5, možná i dřív, od 5:40 mají modlitby, pak jdou na mši v 6:30, to už má sestra Lidia v sobě 3-4 kafe. Ta ale aspoň chodí spát večer včas, na rozdíl od sestry Christiny, která do půlnoci pere nebo opravuje úkoly. Po mši jedem do školy. Po škole sestra Stella učí katechismus katechumeny, kteří budou (snad) v dubnu pokřtěni. Sestra Christina spočítá peníze ze školního taxshopu a jde pracovat na zahradu. Sestra Lidia přijíždí ze školy později a taky jde rovnou na zahradu. V 6 mají večerní modlitbu, pak je společná večeře, jediná příležitost za den, kdy se sejde celá komunita. Takže večeře trvá hodinu a dýl, je to spíš takový společný posezení, rozebereme, co se za ten den událo, proberem plány. Po uklizení po večeři je "slůvko na dobrou noc" a závěrečná modlitba. To je tak kolem 8 a to už je zamčená brána, takže večerku máme dost brzo. Zvlášť od doby, co se nesou zprávy o níže zmíněných vraždách. Přitom tady není nebezpečno a stát se může cokoli kdykoli (mimochodem k těm vraždám došlo za bílého dne), ale sestra Stella je děsně úzkostlivá. Párkrát se mi podařilo přijít domu něco po 7:30 a už byl oheň na střeše. Takže od té doby utrum, hezky doma za světla, což je teď už kolem 6:30. Tudíž už nestíhám chodit odpoledne na hodiny kytary do vesnice a nevidám se s místními dětma a kamarádama. Jediná možnost je v sobotu a volných sobot je málo.

Já tohle čtvrtletí, když jsem přišla ze školy, jsem se většinu času zas připravovala do školy – trvalo mi dost dlouho prokousat se tím šíleným kurikulem a vymyslet, co bych mohla s nima stihnout probrat. Saša poslední dobou tráví po škole dost času na zahrádce. Já dost málo, mam hodiny kytary a – jak již zmíněno – nahráváme CD, tak se snažím vyměřet a opravovat a upravovat Amuovy písničky.

Jinak se v komunitě udály 4 důležité události: svátek Dona Bosca, narozeniny sestry Lidie a sestry Stelly a návštěva provinciálky sestry Juliane. Na oslavu Dona Bosca k nám byli pozváni všichni katoličtí učitelé. Sestra Lidia připravila hry. Na zemi bylo pár papírů a když hrála hudba, museli jsme tančit. Když sestra hudbu vypnula, museli si všichni stoupnout na těch pár papírů. Kdo stoupl mimo, vypadl. Načež bylo odebráno pár dalších papírů... představte si 4 učitele, co se snaží nacpat na jednu A4ku. Pak jsme diskutovali myšlenky dona Bosca, pak byla mše a pak večeře.

Na sestru Lidii jsme se připravovaly, zatímco byla v Joburgu na mítincích. Stella nás vyslala do Gyiani sehnat pro ni dárek. Kupodivu se nám tam podařilo najít jeden jediný obchůdeček s tradičními předměty. Nezdržely jsme se tam

dlouho, a že bylo z čeho vybírat – měli tam těch věcí... asi tak 10. Holt tady nejsou turisté. Tak jsme koupily dřevěnou sošku Nelsona Mandely. Sestra z něj měla radost. Dost času nám ale zabralo vyrábění koláže. Podařilo se nám vyfotit všechny učitele, vytiskly jsme jim obličej a z časáků vystříhaly těla. Už dlouho jsme se tak nenasmály. Sestra Lidia koláž samozřejmě vzala do školy. Někteří učitelé si pobřečeli smíchy, když sebe a své kolegy viděli. Jediná sestra Stella je však natolik hrdá na to, že je vysoká a hubená, že měla problém se svým pupkem na koláži. Musely jsme jí tělo vyměnit. To nás dost naštválo, Sašu tak, že s ní pak pár dní nemluvila ☺ Už dřív jsme byly svědkyněmi toho, jak roztrhala dárek od Christobala (vlastní fotografii) s prohlášením, že ona přece není takhle ošklivá. Ale tohle jsme nečekaly.

Poučeny o Stelly smyslu pro humor jsme pak byly opatrnější při vymýšlení dárku pro ní - úspěšně, moc se jí líbil a řekla, že si ho bude vozit všude s sebou: slunce, jehož středem je velká fotka jejího směřícího se obličejem, okolo papírové postavičky s vyfocenými obličejema mládežníků.

Sestra Juliane přijela v sobotu a odjela ve středu. Objíždí takhle všechny komunity v "diecézi", která zahrnuje Zambii, JAR a Lesotho. Cílem návštěv je přehled o vývoji díla komunity, o vztazích mezi členy komunit, jejich problémech a úspěších. Následně pak může třeba přesunovat sestry na jiná místa a dělat různé další změny. Během návštěvy školy mluvila s dětma, pak byl meeting s učitelma, kteří si zas vylili srdce kvůli nízkým platům a utlačování ze strany vedení... ach jo. Načež Juliane usoudila, že bychom měli začít s výukou učitelů samotných, v čemž má pravdu. Pak měla meeting s administrativními pracovníky a pak s uklízečkami a "zahradníky" – ta samá píseň. Pak mluvila zvlášť se členy komunity, čehož jsem též využila. Musím říct, že je neuvěřitelně dobrá "psycholožka" – má dar umění jednat s lidma, prokouknout jejich pohnutky a tak, umí povzbudit a motivovat. Takže tohle setkání bylo pro všechny hodně pozitivní.

Tak to vypadá, že zásadní akce komunity jsou za námi... krom toho, že na konci března odjede sestra Christina po třech letech v Africe na 2 měsíce domů do Indie. My už se s ní pak nevidíme, tak to bude velká rozlučka.

4. ŽIVOT NA VSI

Chudoba tady není tak markantní a viditelná jako v představách Evropanů o Africe. Jak už jsem psala, naše sny o pomáhání sirotkům s bříškou nafouklými hladem a nakaženým HIV se nevyplnily. Samozřejmě je rozdíl mezi chudobou a "chudobou" – v jihoafrických vesnicích se holt žije úplně jinak než ve městech, takže ten rozdíl mezi bohatými a chudými je viditelnější, ale to neznamená, že by lidi ve vesnici „trpěli“ svým životním stylem. Mají domy s elektřinou, která většinu času funguje a s jedním až dvěma kohoutky za domem, ze kterých teče pitná voda. Zahrady a políčka, kde pěstují kukuřici, buráky a zeleninu. Konečně jsem se do jednoho takového typického baráčku podívala a zjistila, že soubodí

nejsou tak výjimečně český: zvláštní “baráček” mívá kuchyně, kde se na podlaze rozdělá oheň a už se to vaří a peče. Pak je zvlášť latrina. Pak 2-3 hliněný baráčky na spaní s trochou nábytkem, ale důležitější než stůl nebo židle je “sound-system” s mega reprákama.

Taková ta extrémní chudoba našim zrakům zatím zůstává skryta, jen o ní sem-tam něco zaslechneme. Život v jihoafrické vesnici neznamená život “v bídě” (na místní poměry - totiž pro většinu vyspělozemšťanů je těžce pod úroveň chodit na latrínu, nosit vodu v kýblech, vařit na ohni, pěstovat kukuřici...). Tady je problémem jiný druh chudoby, totiž “chudoba v hlavě”. JAR je známa nízkou úrovní vzdělání a provincie Limpopo je na tom nejhůř. S nevzdělaností se pojí nezaměstnanost a kriminalita. S touto tady není nějak strašný až na případy z posledních měsíců zrovna v okolí Malamulele - vraždy žen spáchané členy kmene Venda za účelem plnění náboženských rituálů. To je věc, kterou my Evropani prostě nechápeme. A jsme zas u vzdělání. I když mě a Saše bohatě stačí reakce skupin školaček (kluci reagují jinak, většinou ne tak strašně), které potkáváme cestou ze školy, na setkání s běloškama: každá z nich se několikrát zeptá „How are you?“ a „I love you“ a „I want to be your friend“ (což znamená „chci tvoje peníze“), načež jakákoli naše reakce – ať odpověď nebo mlčení – vyvolá salvy bláznového smíchu a dalšího pořvávání. A to není jen při prvním, ale při každém setkání. Představte si černocho u nás (třeba v Budějovicích, kde jich je zatím hoodně málo), na kterýho skoro všichni, kdo ho vidí, jak děti tak dospělí, řvou každé 10x „Černocho, černocho, jak se máš?“ Dobře, jiná mentalita, ale tohle je přece trochu moc. U vzdělanějších lidí, který mají trochu rozhled, takováhle reakce nehrozí. Když se s námi chtějí bavit, tak normálně pozdraví a pak se zeptají jak se máme a třeba odkud jsme a proč tu jsme.

Tohle jen pro představu. Ale kam chci dojít je ta „chudoba“ v podobě nicnedělání, práce třeba ani neshánění a státních příspěvků pobírání. V podstatě jako u nás romové. Tohle je motivace státu: spousta různých dávek a přídavek, na které aspoň 3x do měsíce stojí téměř celé vesnice frontu několik dní. Pak se všichni nahnou do supermarketu a pak zas čekají na další dávky. Rozhodně to nejsou všichni, ale vzhledem k tomu, že údajně je v JAR nezaměstnaný každý 4., tak si to číslo představte. Do místní politiky nevidím, ale třeba by se dalo investovat namísto různých dávek (podle sester je jich hrozně moc) do školství. ...Ale počkat, takže za to všechno vlastně může stát?? Asi ne, těžko říct, jak to vlastně začalo a kdo nebo co za to může. Každopádně už mě to, že učím na soukromý škole ty šťastnější, zlobivácký děti, tak nedeptá, naopak zjišťuju, že tohle je to, co tahle oblast potřebuje: víc lidí s rozhledem, s osobní zodpovědností a angažovaností. Je to pakáž nevděčná, ale věřím, že v nich něco z tý salesiánský pedagogiky zůstane. A každopádně už to, že mají možnost si zvyknout na bělochy je plus ☺ (A teď aby už byly ty prázdniny!)

5. ŽIVOT V MALAMULELE – LIMPOPO – JAR

Malamulele je děsně rozlezlý město s jednou “hlavní třídou”, rozdělený na 4 sekce A-D. Spousta honosných baráků i děravých chýší. Zahrádky s ovocnými stromy, kytkami a většinou záhonama se zeleninou. Některý ulice jsou pěkný a čistý a je jich hoodně málo. Odpadky jsou skoro všude. Jezdí tu něco jako popeláři, co sbírají pytle odpadků kolem silnice - něco jako popelnice se tu nevede. Skládka je prý za nemocnicí. Jinak jsou ale skládky skoro na každém rohu ulice. Na těch větších občas jakési “popelářky” posbírají část odpadků do pytlů, které se odvezou. Zbytek se tak 1-2x tejdne zapálí. Kolem jedny takový denně chodíme a řeknu vám, je to teda zážitek.

Je tu spousta školek, státních i soukromých škol základních i středních, nejbližší univerzita je “Venda university” s ne zrovna valnou úrovní soudě dle angličtiny studentů. Spousta různých kostelů. Obyvatelé Malamulele jsou z většiny kmene “Changhan”, zřejmě dost “Vendů”, známe některé “Zulu” a další JAR kmeny. Pak je tu dost Zimbabwanů, Mosambičanů, Somálců... a samozřejmě obchodníci Indové. Pro nás nezvyklá je tady inkluze různě postižených lidí. Od albínů přes vozíčkáře po mentálně zaostalé. Tady totiž nebyli nikdy exkludováni.

Rodinná situace je dost bezútešná, částečně už jsem o tom psala. Lidi se zrovna nehnou do ženění, a tak je tu spousta svobodných matek nebo tet, který se staraj třeba v průměru o 10 dětí a ještě o rodiče. Vůbec, princip hlídání dětí nechápu. Některý žijou se strejdou a tetou, přestože rodiče bydlí opodál. O jiný se stará babička, protože máma je někde v Joburgu, táta vůbec není... Neexistuje mateřská. Je běžný, že máma je po porodu s miminkem doma maximálně 2-3 měsíce. Učitelka, co porodila v půlce února už je zas zpátky ve škole. O mimčo se jí asi stará babička, akorát nechápu, kdo ho kojí... Mimochodem překvapilo nás, že černoušci se rodí bílí a zčernají až pár dní po porodu. Jo, a neexistují kárky nebo kočárky, mimina a malý děti se nosí na zádech v ručníku místo šátku.

Kulturní dění se tu neděje. Teda pokud nepočítám pohřby, svatby, reklamní akce a sem-tam různý párty. Je tu jeden kulečník a jedno kino, který funguje tak, že si přinesete DVD a oni vám ho tam přehrajou ☺ Široko-daleko se nedají sehnat knihy. Obchody s hudbou a filmama, kde se nedá sehnat nic pořádnýho, možná nějaký jazz, Bob Marley a 1 film o Mandelovi. Každopádně ale seženu ochutnávku místní hudby, ať víte, zač je toho loket.

Jinak samozřejmě **kultura** tu žije -v podobě tradičních oděvů, tanců, zpěvů... akorát nevím, při jakých příležitostech, jestli vůbec, to nějak reprezentují. Akorát ve škole na “Den dědictví” skupiny žáků i učitelek předvedly různý tradiční tance v tradičních hábitech a hráli na marimby. V běžném životě se tradiční kultura neprojevuje nějak extra, jako třeba způsob pozdravu nebo tak. Občas vidíte někoho v tradičním oblečení s tradičníma ozdobama = čelenky, náramky apod., který si sami vyrábí z korálků, moc pěkný. Tahle kultura je háklivá na dostatečný zakrytí intimní části těla. Nahoře můžete bejt bez, ale třeba nepřipadá v úvahu objevit se v plavkách – aspoň v kraťasech! Jednou, sedíce na zemi v sukni, mi kdosi zahlídl kalhotky a byla z toho hotová aféra. Lidi jsou hodně hlučný a komunikativní.

Hudba: Místní “šanghan” hudba nás omrzela stejně brzo, jako jsme si na ní zvykli. Je všudypřítomná (hlavně v taxíkách a autobusech). Drasticky monotónní, takže máte pocit, že hraje pořád dokola jedna a ta samá písnička. Prý i texty jsou stejné. Stejný rytmus, skoro žádná melodie, kromě elektrický kytary, vokálů a sem-tam bicích všechny zvuky umělé. Přitom třeba marimby (obří xylofony) jsou úžasné. Mam pocit, že skoro jakákoli jiná hudba se dá poslouchat. Tohle se dá s vypětím všech sil přežít... hlavně v noci! Mimoto tu lidi dost poslouchají něco jako techno, reggae, v rádiích uslyšíte běžnej popík. Předpokládala jsem, že černoši mají muziku v sobě, ale není to zdaleka tak automatický. Asi něco jako „Co Čech, to muzikant“ © Ale na to jak jsou líní, jsou hodně nadaný pohybově, tančit umí snad všichni.

Náboženství: A třeba v kostele lidi zpívají moc pěkně – teda v tom “našem” katolickém. Myslím si, že je to tím, že zpívají hodně a taky ty písničky dobře znají. Zpívají bez doprovodu jakýhokoli melodickýho nástroje – to proto, že žádnéj nemají. Zpívají vícehlase, s dynamikou, hodně k tomu tleskají a chrastí na chrastítka a bubnujou. A taky tančí. Tančí průvod, který přináší před evangeliem Bibli, tančí obětní průvod, většina lidí se pohupuje do rytmu. Je to takový hodně moc živější než u nás a to se mi líbí. Nicméně si nemyslím, že by v samotném prožívání mše byl extra rozdíl. Prostě všude narazíte na lidi. Je tu přehršel různých církví, křesťanských i nekřesťanských. Katolíků si myslím je hodně málo a maj to mixly s něčím místním – třeba je běžný modlit se “v jazycích” – nevím, proč tomu tak říkají, protože se modlí v tsonga, ale vypadá to jako hodně excitovanej stav, kdy ty lidi křičí a často i brečí. Naštěstí tohle neprovozují v kostele. Jednou jsem “přistihla” jednu učitelku o přestávce v knihovně. Vůbec mě nepostřehla. Přijde mi to strašidelný. Naproti našemu kostelu je jiné, obrovské. Dosud jsme nezjistily, co je to za církev, ale modlí se hodně intenzivně, někdy celou noc a vždycky si k tomu hrozně natuní repráky. Hrajou a zpívaj popovej gospel – s klávesama, elektrickou kytarou, bicíma a zpívají hrozně srdečně, až srdceryvně. Bůh by je stopro slyšel, i kdyby to neslyšelo celý Malamulele.

Jídlo: zelenina se tu dá pěstovat skoro veškerá a skoro celej rok. Ovoce je tu taky hodně. Nejběžnější maso je kuře, všude kolem silnice jsou klece narvaný slepicema. Slepice s kuřatama jsou na vesnicích skoro všude, stejně jako krávy, ty jsou volně i na kraji města. Takže taky hovězí. A ryby. Nejběžnější jídlo je “pap” – tuhá kaše z kukuřičný mouky a vody a kuře. Od té doby, co tu otevřeli KFC má většina dětí každý den k obědu kuře z KFC. Pak vařený zelí a červený omáčky z rajčat a chilli. Na trhu ve stánkách jsou taky k dostání různé druhy housenek a hmyzu. Fuj. Neviděla jsem ale, že by se to tady jedlo nějak ve velkém.

Obchody jsou tu v podobě stánků a taky v podobě naprosto klasický supermarketový a obchůdkový. Stánky jsou všude kolem hlavní silnice i mimo města kolem silnic a kolem taxi-ranků, je jich strašně moc, všude. Nejen se zeleninou a ovocem, i s oblečením, hodinkama... všim možným. Pak tu jsou stánky, kde opravují boty. I “restaurace”, ty jsou teda exotický: na kotlíku na zemi na ohni vaří pap a na rožni vedle rožní kuřata. Pár stolů a židlí pod plachtou. Pak spousta “kadeřnictví”. A ještě “potulní prodavači” taky všeho možnýho, co nemaj stánek, jen tak chodí po městě, nebo i stojí na frekventovaným místě a nabízí své zboží. Supermarkety tu jsou tři, dva srovnatelný “západního typu”, třetí je myslím indickej. Jeden obchod s alkoholem a spousta různých obchodů se všim možným – s oblečením, nábytkem, elektronikou, drogerií, jídlem... dost jich vlastní Indové – něco jako u nás Vietnamci. Je tu lékárna s drogerií, seženete tam i léky pro zvířata. Většinou vám je dá doktor, nebo si je prostě koupíte v lékárně.

Doktoři jsou jednak v nemocnici za R30, údajně nekvalitní. Nebo soukromí, údajně kvalitnější a hlavně o hodně dražší – za registraci jsem dala R250. Jednou jsem měla chřipku, to mě k doktorovi dotáhla sestra Stella, sama bych k doktorovi s chřipkou nešla. Pak jsem šla sama, to jsem měla zánět dásní, nemohla jsem skoro nic jíst a skoro ani mluvit. Doktor mi všechny léky dal ze svých zásob a poslal mě k zubaři. To už je horší, sestra Lidia má chudák svý zkušenosti, hrozně si se zubama vytrpí. K zubaři do malamulelský nemocnice prý nemá cenu chodit. Nejbližší soukromej je v Gyiani (půl hodiny taxíkem). Jinak místní nemocnice není moc vybavená, na náročnější vyšetření vás pošlou do Polokwane nebo do Tzaneen. Když máte opravdu problém, jedete rovnou do Joburgu.

Krajinu už jsem jednou popisovala. Tady kolem malamulele je dost placatá a pustinná – křovinné neprostupné porosty. Zvláštní je, že se hodně rychle mění hned záhy a více-méně všemi směry: začíná se vlnit, směrem na Thoyandou je i daleko víc stromů a zeleně. Na výlety ji ale neužije. V podstatě je nepřístupná až na soukromé oblasti jako Nandone. Taky jsme byly se sestrami v Moketsi, tam je pastorační centrum, kam sestry jezdí na duchovní obnovy. Tam je krajina krásná – kopcovatá, jsou tam cesty. Ale zas jen v areálu. Jen tak se sebrat a jít si do hor, to tu prostě nejde. Turisti tu nejsou, tudíž ani turistický stezky a kromě pěšin z jedný do druhý vesnice ani jiný stezky. Z čehož plyne, že **možnosti sportovního pohybu** jsou tu značně omezený. Mě tady strašně chybí kolo. Na kole tu pár lidí jezdí, ale není jich moc. Já žádný nemam a i kdybych sehnala, sestry prohlásily, že je to moc nebezpečný. Běhat se dá, Saša běhávala skoro každý ráno, kdy bylo v ulicích nejmíň lidí a o to víc psů. Běhat se dá jenom po městě, po betonu, kde na vás pokřikují lidi, protože je hrozně divný vidět bělocha, natož bělošku, natož bělošku, co běží. Tak aspoň chodíme, když to počasí dovolí, pěšky ze školy, nebo na procházky. Lidi se ptají, proč jdete, kam jdete a když odpovíte, že se procházíte, řeknou „jo, takže cvičíš“ – pro ně je samotná chůze hrozně náročná, takže každý, kdo chodí dobrovolně pěšky, natož bez cíle, je divnej. O to těžší to je, že musíme bejt doma za světla, takže není ani čas... já totiž nejsem ranní typ ©

Fauna a flóra je bohatá v období dešťů. Teda ve volný krajině mi převážně chybí stromy. Poprvý v životě jsem viděla štíra a kudlanku nábožnou. Je tu hodně přerostlých kobylek, hodně hadů. A různé období různých hmyzů. Někdy před vánoce se rojily nějaký mušky, byly úplně všude. Teď se zas rojí všude mravenci, jednou ráno jsem je měla i v posteli. Ještěrkám říkáme domácí, ty sou taky úplně všude. Sestra Lidia lovila za postelí obrovskou žábu. Samozřejmě komáři.

Malárie tu není nijak vzácná, nám se zatím naštěstí vyhla. Jinak třeba lvi se tu běžně volně neprochází a když se náhodou omylem nějaké zatoulá mimo Kruger, má to spočítané. Někdo si ho uloví. Jednou náš taxík srazil nějakýho kohouta či co. Řidič to smykem obrátil, vrátil se pro něj a vzal si ho domů k večeři.

Klima je prý subtropický. Mě teda přijde dost tropický. Je to asi tím, že Malamulele je nejteplejší a nejsušší oblast v JARu. Zdálo se, že léto střídá podzim a že největší vedra pominula. Teploty posledních dní vyšší než 35 tomu ale nenavědčují. Naštěstí noci už jsou chladnější, kolem 18°, takže se aspoň dá spát. Zas tolik toho nenapršelo a období dešťů je u konce. Teď už nepršelo dýl jak tejdén a ani nevypadá, že by v dohledný době chtělo zapršet... vlastně prší, všude okolo, jenom ne v Malamulele. Za to na podzim začíná víc foukat chladnější vítr, díky němuž i ty horký slunečný odpoledne nejsou tak hrozný (nepřipadáte si jako horkovzdušný troubě). Vítr taky všechno vysuší, takže se začíná opět intenzivně zalívat zahrádka. Prej taky máme o to víc pít, tak doufáme, že to pumpy přežijou.

Doprava: Když se chcete někam dostat – kamkoli, použijete taxík, což nemá skoro nic společného s taxíkama u nás. V každém větším místě je "taxi-rank" – něco jako takový nádraží taxíků. Je to místní hromadná doprava, akorát místo autobusů používají minibusy pro cca 12-14 pasažérů. Funguje to tak, že si najdete nástupiště se směrem, kterým jedete. Sednete si do taxíku, počkáte, až se zaplní a vyrazíte. Když se taxík rozjede, pasažéři pošlou řidičovi peníze. Je lepší mít přesnou částku, ale když nemáte, vrátí vám, případně si rozměníte u spolusedícího. Cestou do cílové stanice jsou různé další zastávky, i na požádání. Když se uvolní místo, zastavuje se pro další "stopaře" u silnice. Stopnout si taxi třeba u Malamulele směrem na Gyiani je ale skoro nemožný, protože jsou všechny plný. Opačným směrem to jde.

Na delší vzdálenosti je lepší autobus. Autobusy jsou tu dost komfortní a na dlouhý trasy levnější než taxi, ale mají svý nevýhody, jak jsme psaly minule. Třeba sestra Stella přijela z Joburgu taxíkem, že prej v těch překlimatezovaných autobusech vždycky nastydne. Což je pravda.

Vlak jsme ještě nezkoušely. Slyšela jsem, že jsou nebezpečný ze strany pasažérů. Cestu do Kapského lemovaly koleje, ale vlak jsem neviděla, jen sem-tam pár nádražiček, který nevypadaly provozuschopně. Letadla tu lítají o106, třeba z Joburgu do Capetownu prej každou hodinu. Taky je tu celkem dost letišť. Je to nejrychlejší a nejdražší možnost.

Silnice jsou asfaltový kromě vesnic a cestami mezi vesnicemi, ty jsou prašný. I sestra Lidia to občas vezme zkratkou, to je jak jízda na divokým bejkovi.

Co je zajímavý – hodně rodin ve městě vlastní aspoň jedno slušný fáro. Hodně častý jsou tzv. [bákí] – nákladáčky, který vozí převážně lidi. Jedno takový sestry vlastní, i se řidičem, který rozváží pár dětí, občas včetně nás, do a ze školy. Jezdí se vlevo. Dopravní značky jsou omezeny STOP a nejvyšší povolenou rychlost. Je to pochopitelný, když ani tyhle nikdo nerespektuje, ani sestra Lidia. Už jednou dostala málem pokutu za vysokou rychlost. Na většině křižovatek je STOPka, což znamená, že byste měli zastavit a pak první jede ten, kdo přijel první. Když nám sestra Lidia o prázdninách půjčila bákí, neměla jsem vůbec problém s ježděním nalevo, ale co mi dělá problém, je poznat, kdo byl na tý křižovatce první. Když nejedou ostatní, tak holt jedu já ☺

Spojení se světem: skoro každéj má mobil a televizi. S internetem je to horší. Nevím, jak to tu funguje, ale musíte k tomu mít nabitou sim-kartu a modem, kterej je hodně drahej. Za kredit za 100Randů jsem si ani nestihla stáhnout aktualizaci antiviráku. Jsou tu ale naštěstí dvě "internetový kavárny" – v tý jedný je to levnější a můžete si k tomu fakt vedle koupit kafe ☺ ale je tam jenom jeden provozuschopnej stroj. Druhá je dražší, ale internet funguje celkem rychle skoro pokaždý. Počítače jsou tam k dispozici 3 a často se stává, že jsou obsazený lidma, který si tam píšou dokumenty.

Myslím, že jsem vyčerpala téma, sebe i vás. Omlouvám se za neuspořádanost, však už si to nějak přeberete. Příště očekávejte zážitky z prázdnin. Přejeme vám brzký příchod jara, mastný masopust a duchovně mastný půst. Buďte zdraví a ať se vám daří. Těšíme se na další zprávy od vás.

Kristýna & Saša

Krajina v Moketsi

Dva světci a jeden svědek: sestra Lidia, Nelson Mandela a Saša

Naši dva siroťci – mamka je k nám přivedla a pak jí zajelo auto

Učitelky tančí tradiční tanec (vrtění zadkem) v tradičních hábitech

U stánků...

Provinciálka sr. Juliane mluví k dětem ve škole

No comment

Marimba

Na oslavě narozenin mého žáka na kytaru Amukelaniho (ve fraku)

Vpravo vlastní dům, vedle kůlna a kuchyně, to malý cihlový dál ve předu je kadibudka.